

Policy
Datum: 2021-03-08
Version: 1.0
Dnr. KS 2021/0082

Riktlinjer för direktupphandling i Österåkers kommun

Riktlinjer för direktupphandling

Denna riktlinje beskriver hur direktupphandling får genomföras och vilken generell ansvarsfördelning som gäller, beloppsgränser, krav på dokumentation och diarieföring. Riktlinjen är ett kompletterande dokument till Österåkers kommuns policy för upphandling som fastställs av kommunstyrelsen.

Anvisningarna för detta dokument beskriver det aktuella regelverket, hur inköp och direktupphandlingsprocessen går till. Riktlinjerna kommer att revideras vid behov av kommunstyrelsen på förslag av upphandlingsenheten.

Upphandlingsenheten ansvarar för riktlinjerna och föreslår, efter dialog med berörda förvaltningar, förändringar i anvisningarna.

Inledning/bakgrund

I 19 kap lag (2016:1145) om offentlig upphandling finns bestämmelser avseende direktupphandling av varor, tjänster och byggtreprenader. Av bestämmelserna följer bl.a. att en upphandlande myndighet ska besluta riktlinjer för användning av direktupphandling och att genomförandet av upphandlingar vars värde överstiger 100 000 kronor ska dokumenteras.

I likhet med LOU föreskriver lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK) att en upphandlande myndighet som upphandlar koncessioner ska besluta riktlinjer för användning av direktupphandling. Vidare ska alla direktupphandlingar av koncessioner dokumenteras.

Syfte och omfattning

Syftet med dessa riktlinjer är att Österåkers kommun ska få en enhetlig hantering av direktupphandlingar, effektiva inköp, ökad konkurrens samt uppfylla gällande lagkrav.

Riktlinjerna omfattar inköp under förutsättning att:

1. det inte finns något befintligt avtal och
2. värdet av upphandlingen är under direktupphandlingsgränsen.¹

¹ Direktupphandlingsgränsen bestäms av LOU respektive LUK och är 28 procent (LOU) respektive 5 procent (LUK) av det tröskelvärde som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat om. 2020-2021 är direktupphandlingsgränsen enligt LOU 615 312 kronor och enligt LUK 2 746 930 kronor. Direktupphandling är enligt både LOU och LUK tillåten även över direktupphandlingsgränsen i vissa undantagssituationer, exempelvis när kommunen får brådskande och oförutsedda behov som inte beror på kommunen själv, såsom eldsvåda eller översvämning.

Vid direktupphandling finns inga formkrav eller särskilda regler i lagstiftningen för hur upphandlingen ska genomföras, såsom exempelvis annonsering, konkurrensutsättning, tidsfrister och liknande.

Däremot ska alla upphandlande myndigheter och enheter alltid utgå från de upphandlingsrättsliga principerna. Österåkers kommuns inköp ska präglas av ett affärsmässigt agerande där de EU-rättsliga principerna² inom upphandlingsområdet beaktas och där inga oproportionerliga krav ställs.

Förutsättning för direktupphandling

När ett behov av anskaffning av en viss vara, tjänst eller byggentreprenad uppstår, ska nämnden/förvaltningen börja med att undersöka om inköpet kan ske från ett befintligt avtal. Observera att avtal avseende varan/tjänsten inte bara kan ha upphandlats genom nämndens egen försorg. Nämnden kan även vara bunden av avtal efter deltagande i gemensam eller central upphandling.

Om nämnden/förvaltningen omfattas av ett avtal ska avrop, det vill säga inköp från avtalet, ske. Finns ett lämpligt avtal är gällande direktupphandlingsgränser ovidkommande. Det är således inte möjligt att kringgå gällande avtal med motiveringen att värdet av det som ska anskaffas är under direktupphandlingsgränsen. Motiveringen till detta är att Österåkers kommun ska uppfattas som en god beställare och då är hög avtalstrohet en viktig faktor. Saknas tillämpligt avtal ska en upphandling genomföras.

Om värdet av kommunens samlade inköp överstiger direktupphandlingsgränsen, alternativt om det samlade kontraktsvärdet överstiger direktupphandlingsgränsen, så ska inte en direktupphandling utan en annonserad upphandling genomföras. I dessa situationer ska kommunens upphandlingsenhet kontaktas.

Beräkningen av värdet av det aktuella köpet ska utgå ifrån det totala belopp som kan komma att utbetalas, vilket innebär att options- och förlängningsklausuler i ett avtal ska räknas som om de kommer att nyttjas. Värdet bestäms exklusive mervärdesskatt.

Beräkning av värdet ska också utgå från det sammanlagda värdet av hela kommunens alla direktupphandlingar av likartade varor/tjänster/koncessioner under räkenskapsåret.

² Principerna om likabehandling, icke-diskriminering, öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

När kan direktupphandling användas?

Om avtal saknas och följande förutsättningar är uppfyllda:

1. Om upphandlingens värde inte överstiger direktupphandlingsgränsen.
2. Vissa i lagens särskilt angivna situationer då den upphandlande myndigheten eller enheten får använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering, samt
3. Om det finns synnerliga skäl

Förfarande enligt punkten två (2) och tre (3) ovan ska alltid ske i samråd med upphandlingsenheten.

Rätt att direktupphandla under direktupphandlingsgränsen

Respektive verksamhet ansvarar själva för genomförandet av en direktupphandling om inte annat framgår av delegationsordningen.

1. Värde under 30 000 SEK (ex moms)

För avtal under 30 000 SEK ex moms krävs ingen avtalsformalia, beställaren ansvarar för att köpet godkänns av behörig attestant (chef). Diarieföring sker enligt dokumentationshanteringsplan.

2. Värde över 30 000 SEK under 100 000 SEK (ex moms)

Vid direktupphandlingar till ett värde som understiger 100 000 SEK (ex moms) är upphandlande myndigheter enligt lagen om offentlig upphandling inte skyldiga att dokumentera detta. Beställare kan teckna ett eget avtal enligt kommunens avtalsmall för varor eller tjänster utan ett obligatoriskt krav om att ta in offerter, detta är dock något som upphandlingsenheten alltid rekommenderar, att konkurrensutsätta inköpet oavsett upphandlingens värde. Beställaren ansvarar för att köpet godkänns av behörig attestant (chef). Diarieföring sker enligt dokumentationshanteringsplan.

3. Värde över 100 000 SEK ex moms

Vid direktupphandlingar till ett värde som överstiger 100 000 SEK (ex moms) ska konkurrensutsättning ske och minst tre (3) offerter inhämtas. För de fall synnerliga skäl föreligger såsom exempelvis att det inte finns någon konkurrens på marknaden och en konkurrensutsättning därav inte kan ske får denna rutin frångås. Motivering för avsteg ska alltid anges i bilaga 2- dokumentation av direktupphandling.

När efterfrågade offerter inkommer ska diarieföring ske enligt dokumentationsplanen.

Efter avslutad direktupphandlingsprocess ska samtliga leverantörer erhålla ett mail med visad uppskattning för deras tid och engagemang.

4. Värde över 500 000 SEK ex moms

För avtal över 500 000 SEK ex moms ska upphandlingssenheten alltid kontaktas.

Uppföljning

Den upphandlande enheten/verksamheten som genomför direktupphandlingen innehar sedan uppföljningsansvaret för direktupphandlingen.